

Mülteci Öğrencilerin İletişim Teknolojileri ve İletişim Ortamlarını Kullanım Pratiklerinin Değerlendirilmesi : EBA Örneği

Evaluation of Refugee Students' Practices of Using Communication Technologies and Communication Media : EBA Case

ÖZET

Mülteci öğrencilerin iletişim teknolojileri ve iletişim ortamlarını kullanma pratiklerinin değerlendirilmesi, öğrencilerin eğitim sistemine adaptasyonları konusunda önemli veriler oluşturmaktadır. Yeni teknolojiler, eğitim alanında dijitalleşme olanakları sağlamaları nedeniyle farklı iletişim ortamlarının kullanımı öğrencilere birçok fırsatlar sunmaktadır. Türk Milli Eğitim Sistemindeki EBA ortamı da bunlardan biridir. Mülteci öğrencilerin topluma uyum süreçlerinde eğitim sistemine adaptasyonları önemlidir. Eğitimde kullanılan dijital teknolojilerden yararlanmaları ve EBA dışında dijital eğitim ortamlarına erişimlerinde kullandıkları iletişim araçları ve ortamları, eğitim sistemi içinde kurdukları etkileşimlerde önemli bir köprü oluşturmaktadır. Öğrencilerin EBA'yı kullanma düzeylerini, anlamak ve değerlendirmek, onların eğitim sorunlarının azaltılması, eğitim süreçlerinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Mülteci öğrencilerin iletişim teknolojilerini kullanım durumları, eğitime katılımlarında sorunlar yaratmaktadır. Dolayısıyla pandemi döneminde mülteci öğrencilerin kullanmaları için EBA ortamı kendilerine sunulmuştur. Ancak öğrenciler, iletişim teknolojilerini kullanarak, EBA online eğitim sistemindeki eğitim materyallerini kullanabilme olanaklarına sahip olmalarına rağmen, söz konusu teknolojiler eğitimdeki fırsat eşitsizliklerinin azaltılmasında yeterince işlevsel fayda sağlamamaktadır.

Çalışmada, mülteci öğrencilerin Covid-19 döneminde eğitim gördükleri okullarda EBA eğitim sistemini kullanırken yararlandıkları çeşitli iletişim teknolojileri ve bu teknolojileri kullanım durumları analiz edilmiştir. Araştırma İzmir ilinde ikamet eden ve Buca Sezai Karakoç Anadolu İmam Hatip Lisesi/Ortaokulu'nda eğitimlerine devam eden 146 mülteci öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri, cinsiyet, devam ettikleri sınıf düzeyi, mülteci öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojileri iken bağımlı değişkenleri, öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojileri ve bu teknolojileri kullanım düzeyleridir. Araştırma sonucunda cinsiyete ve sınıf düzeyine göre iletişim teknolojileri kullanımı alt boyutları puanları üzerinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Öğrencilerin Türkiye'de kaç yıl yaşadıkları onların EBA eğitim sistemindeki iletişim teknolojilerini kullanım durumlarını etkilememektedir. Ancak öğrencilerin yeterlilik, keyif ve toplam puan toplamaları ile Türkiye'de kaç yıl yaşadıkları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Öğrenciler, İletişim ve Teknoloji Kullanımı, EBA Eğitim Platformu.

ABSTRACT

Evaluating refugee students' practices of using communication technologies and communication media provides important data on their adaptation to the education system. Since new technologies provide digitalization opportunities in the field of education, the use of different communication media offers many opportunities to students. EBA environment in the Turkish National Education System is one of them. The adaptation of refugee students to the education system is important in their socialization process. The communication tools and environments they use to benefit from digital technologies used in education and access to digital education environments other than EBA constitute an important bridge in their interactions within the education system. Understanding and evaluating the level of students' use of EBA is important in terms of reducing their educational problems and improving their educational processes.

Refugee students' use of communication technologies creates problems in their participation in education. Therefore, EBA environment was offered to refugee students to use during the pandemic period. However, although students have the opportunity to use educational materials in the EBA online education system by using communication technologies, these technologies do not provide enough functional benefits in reducing inequalities of opportunity in education.

In this study, various communication technologies used by refugee students while using the EBA education system in schools where they studied during the Covid-19 period and their use of these technologies were analyzed. The research was conducted on 146 refugee students residing in İzmir province and continuing their education at Buca Sezai Karakoç Anatolian Imam Hatip High School / Middle School. The independent variables of the study were gender, grade level, communication technologies used by refugee students, while the dependent variables were the communication technologies used by the students and their level of use of these technologies. As a result of the research, no significant differentiation was found on the scores of the sub-dimensions of communication technologies use according to gender and class level. The number of years students have lived in Turkey does not affect their use of communication technologies in the EBA education system. However, there is a significant difference between students' proficiency, enjoyment and total score totals and the number of years they have lived in Turkey.

Keywords: Refugee Students, Communication and Technology Use, EBA Education Platform.

GİRİŞ

Mülteci öğrenciler eğitime katılmakta zorlanmakta ve mevcut toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Mültecilerin yerleşim yeri sorunları devam ederken, Covid-19 dönemine geçilmiş ve

İlknur Aydoğdu Karaaslan¹
Nimet Öner²

How to Cite This Article
Aydoğdu Karaaslan, İ. & Öner, N. (2025). "Mülteci Öğrencilerin İletişim Teknolojileri ve İletişim Ortamlarını Kullanım Pratiklerinin Değerlendirilmesi : EBA Örneği", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:10, Issue:5; pp:314-324.
DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17448728>

Arrival: 03 December 2024
Published: 26 October 2025

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, İzmir, Türkiye.

² Prof.Dr.,Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, İzmir, Türkiye.

öğrenciler dezavantajlı hale gelmişlerdir. Yaşadıkları ülkenin eğitim sistemine entegre olma çabalarına rağmen, okula bağlanma, düşük akademik performans, okulu bırakma sorunları halen devam etmektedir. Ayrıca ülkelerin eğitim müfredatları ve sınıf öğrenme ortamları bu öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya hazırlıklı değildir (Tumen vd., 2023). Türkiye’deki mülteci öğrencilerin akademik gelişimleri için, bulundukları sosyal çevre içinde karşılaştıkları sorunlar temelinde, eğitim politikalarında değişiklik, öğretmenlerin bu konuda uygulamaları gereken çözümler ve değişimler hakkında farkındalık kazandırılarak ek hizmet içi kursların düzenlenmesi, öğrencilerin okula devamsızlıklarının azaltılması vb. konularda ek faaliyetler düzenlenmeye çalışılmıştır. Tüm dünyada mülteci öğrenciler dezavantajlı durumdadır.

OECD ülkelerine Afganistan, Irak, Somali, Eski Yugoslavya’dan düzensiz göçlerle gelen, mülteci öğrencileri dikkate alan bir çalışmada, öğrencilere homojen bir grup olarak yaklaşılarak, onların kendi aralarındaki ulusal, kültürel, dilsel, etnik ve ırksal gibi farklı özellikleri gözardı edilmiştir. Böylece hem ev sahibi ülkenin hem de göçlerle gelen mülteci öğrencilerin ev sahibi ülkenin dilini öğrenmesi, eğitim sistemine uyum süreci, sosyal çevre ile iletişim kurması vb. konularda entegrasyon sorunlarıyla yüz yüze geldikleri saptanmıştır (Cerna,2019).

Eğitimde dijital teknolojiler, köklü değişimler yaratmıştır. Öğretmen merkezli bilginin ağırlıklı olarak tek kaynaktan aktarıldığı dönemler geride bırakılmıştır. Bu teknolojiler geleneksel eğitim yöntemlerinin giderek yerini alırken bazen de karma eğitim yöntemi olarak eğitimde yerini almıştır. Eğitim teknolojileri aracılığıyla bilgiler zaman ve mekândan bağımsız olarak öğrencilerin daha hızlı bir biçimde bilgiye ulaşmalarını kolaylaştırmakta ve onların öğrenme deneyimlerine kişiselleştirme fırsatları sunmaktadır.

EBA, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim sistemine dâhil edilmiş “Eğitim Bilişim Ağı”dır. EBA’da bulunan e- içerikler, Türkiye’de ve dünyada dijital yayıncılık alanında önde gelen firmalar tarafından sağlanan içeriklerle zenginleştirilmekte ve öğrencilere sunulmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin yaptıkları paylaşımlarla birlikte gittikçe büyüyen bir kaynak havuz haline gelmiştir (EBA, 2024) EBA içinde örgün eğitimin müfredat içerikleri, yarışmalar, uygulamalar, sesli anlatımlar için radyo, e-kurslar, uzaktan eğitim vb. bölümler yer almaktadır. Dolayısıyla sistem, öğrencilerin birçok açıdan gereksinimlerini karşılayabilecek bir içeriğe sahiptir.

Suriye’den Türkiye’ye göç eden mültecilerin okul çağındaki çocuklarının topluma uyum sağlamalarını kolaylaştıracak, kendilerine sunulan eğitim hizmetleri önemlidir. EBA eğitim sistemi üzerinden öğrencilere sunulan içerikler, Türkiye’ye ve eğitim sistemine adaptasyonları bakımından önem teşkil etmektedir. Düzensiz göçlerle ülkemize gelen ebeveynlerin çocukları oldukları için, düzensiz yaşam koşullarının da bir sonucu olarak okula devam etmekte sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle EBA eğitim sistemi, mülteci öğrencilere uyum sürecinde ve eğitim almalarında bir köprü görevi oluştursa da sistem yeterince kullanılamamaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan sorunun nedenleri; yerleşim alanlarında yeterli internet alt yapısının kurulamaması, eğitim alacak düzeyde Türkçeyi yeterince öğrenememiş olmaları, yüz yüze eğitim alma deneyimlerine sahip olmalarından dolayı çevrim içi eğitim ortamlarına geçememeleri, okul saatleri içinde geçici işlerde çalışıyor olmaları vb. durumlara dayandırılabilir. Dolayısıyla öğrenciler, hem bulundukları eğitim sistemini yüz yüze takip edememişler hem de EBA’yı kolaylıkla kullanamamışlardır.

EBA eğitim sistemi her dönem ve her yaş eğitim sürecine destek bir özellik gösterse de çalışma verileri, Covid-19 döneminde İzmir Buca Sezai Karakoç Anadolu İmam Hatip Lisesinde kayıtlı mülteci öğrenciler üzerinde yapılan araştırmadan elde edilmiştir. Ancak her ne kadar Covid-19 döneminde yapılan bir araştırma olarak veriler genellemeyi yansıtmasa da, bu konuda EBA eğitim sistemi mülteci öğrencilerin eğitim sorunlarını aydınlatması bakımından önem teşkil etmektedir. Halen bu şekilde düzensiz göçlerle ülkemize gelen mülteciler ve onların öğrenim çağındaki çocuklarının eğitim alma sorunları devam etmektedir.

EĞİTİM SİSTEMLERİNDE YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE EĞİTİM ORTAMLARI

Yeni iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı gündelik yaşamın dönüşümü içinde, eğitim alanında öğretim sistemlerinde gelişmeler yaratmıştır. Hem okulların eğitim alt yapısını değiştirmekte hem de eğitimcileri ve eğitim yöneticilerini yeni planlamalara yönlendirmektedir. Ayrıca veliler, öğrenciler, eğitimciler ve okul yönetimi arasında yeni bir koordinasyon ve etkileşim alanları kurulmaktadır. Dolayısıyla yeni teknolojiler, öğretmeyi ve öğrenmeyi daha etkin ve çekici hale getirmektedir.

1998’de Unesco’nun Dünya Eğitim Raporu’na göre, eğitim alanında tüm çalışanlar, yüksek bilimsel formasyona ulaşabilmeleri için, yeni bilgisayarlı teknik cihazların kullanılması gerekmektedir. Bu alanda çalışanların da söz konusu cihazları kullanma becerisine ve teknolojilerle beceri geliştirme, tasarım yapabilme yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir. Eğitimcilerin geliştirdikleri eğitim projelerini de bu teknolojilerle yapabilmeleri gerekmektedir. Böylece bilgi ve iletişim teknolojileri eğitim alanında hem öğrencilerin hem de eğitimcilerin kendilerini geliştirmeleri çeşitli eğitim ortamlarına ve dokümanlara ulaşmaları için bir araç haline gelmiştir (Ranjan vd., 2022). Her alanda olduğu gibi eğitimde de yeni ufukları açan, sürekli gelişen, sayıca artan söz konusu teknolojilerin, bireyler tarafından öneminin ve sahip olduklarında sağlayacağı faydaların farkındalığı da gerekmektedir.

Davis 1989'da geliştirdiği teknoloji kabul modeline göre, teknolojiye sahip olduktan sonra bireye getireceği fayda yani yararlılık ve öz yeterliliğin, maliyetinin üstünde ve kullanım kolaylığı söz konusuysa, o teknolojinin kabul edilerek harekete geçildiği ve edinildiği ileri sürülmektedir (Davis vd., 1989). Eğitim alanı bu teknolojilerle dönüşüm geçirirken, ğretmen ve öğrencilerin kitap merkezli bir eğitimden giderek uzaklaşıldığı bir dünyada, bu teknolojilerin oluşturduğu çeşitli öğrenme ortamları gelişmektedir. Dolayısıyla evrimii etkileşimli öğrenme olanakları ne çıkmakta, geleneksel eğitim iletişiminin bileşenleri değişerek dönüşmektedir. Küresel dünyanın gereksinimleri içinde, eğitimdeki bu yenilikleri benimsemek ve eğitim prosedürlerini dönüştürmek zorunlu bir hale gelmiştir.

Bu gelişmeler eğitimde yeni talepleri, eğitimin etkinliğini arttırma yönündedir. Böylece eğitim kurumlarının kendini geliştirmesi ve bu yönde iyileştirmesi gerekmektedir. Bilgiye dayalı toplumun ortaya çıkışında eğitimin öneminin yadsınamayacağı gerçeği karşısında, Hindistan gibi gelişmekte olan birçok toplumda eğitimcilerin de bu sisteme geçişte kendilerini geliştirmeye gereksinimleri vardır. Yeni eğitim teknolojileriyle, eğitimciler bir rehber rolü üstlenmektedirler. Yeni teknolojiler üzerinden kurulan bir öğrenme çevresi yaratılmıştır. Eğitimcilerle ğrencilerin aralarında kurulan bu teknoloji aracılı eğitim iletişiminde, öğrenme daha gelişmiş ve genişlemiş, ğrenci daha aktif, yaratıcı, beceri geliştirme sürecine girmiştir. Öğretmen ve ğrenci arasında kurulan karşılıklı keşfedici bir deneyim içinde öğrenme daha aktif gerçekleşecektir (Chabra, 2014:311). Dolayısıyla bu konuda farkındalığı olan eğitimcilerin, ğretim müfredatlarını, bilgi ve iletişim teknolojileri becerileri temelinde güncellemeleri ve yazılım donanım kullanım konusunda mevcut eğitim gereksinimlerini karşılayabilmesi için yaratıcı becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Yeni eğitim sistemleri, kendini sürekli geliştiren eğitimcilere gereksinim duymaktadır.

Eğitim sisteminde yeni teknolojilerin kullanım ve fayda farkındalığı, eğitimciler tarafından da benimsenmesi gerekir. Bu konuda yeni teknolojilerin dönüştürücü gücü hakkında daha fazla araştırmaya teşvik edilmeleri, söz konusu teknolojiler ve yeni yazılımlar hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir (Vachkova vd., 2022:128). Sürekli gelişen teknolojilerin, eğitimcilerin hizmet içi eğitimlere dâhil edilmesinde, eğitim kurumlarının küresel eğitim platformuna entegre olmasında, bilgi ve iletişim teknolojilerinin işlevselliği açısından önemi vardır.

İletişim teknolojilerinin yaygın kullanımıyla, hem sınıf hem de sınıf dışı eğitim ortamlarında öğrenciler, hem teknoloji okuryazarlığını geliştirmekte hem de bu teknolojiler üzerinden etkileşimli biçimde öğrendiklerinde eğitim daha çekici hale gelmektedir. Her ğrencinin bu süreçte ortaya çıkan farklı bireysel gereksinimleri bu teknolojilerle giderilirken, eğitim de kişiselleşmiş olmaktadır. Ayrıca ğrenciler salt okul müfredatıyla sınırlı kalmayıp, hem ülke içinden hem de ülke dışından akranlarıyla bağlantılar kurabilmekte, projelere katılabilme vb. etkileşimli bir iletişim ortamına erişimleri sağlanmış olmaktadır.

Eğitim sistemine dahil, farklı etnik ve kültürel özellikten öğrencilerin bu teknolojileri kullanmaları onların sosyalleşmeleri ve özgürleşmeleri açısından etkili olmaktadır (Adamczyk vd., 2023). Teknolojiler okul ve okul dışı çevrelerle etkileşim yarattığı için öğrencilerin sosyal hayata katılarak, kendilerini geliştirmelerinde yani sosyalleşmelerinde ve kimlik inşasında etkili olmaktadır. Ancak eğitime destek sağlayan donanım ve yazılımlar, teknoloji okuryazarlığının yetersiz olduğu durumlarda, eğitimciler ve öğrenciler için zaman zaman engeller de yaratabilmektedir. Eğitimde kullanılan teknolojiler ve yazılımlar, günümüzde hem müfredat içeriklerinin hem de sürecin yönetilmesinde önemli girdiler oluşurmaktadır. Bu nedenle bilgisayar okuryazarlığının geliştirilmesi hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından bir zorunluluk haline gelmiştir.

Eğitim ğretim faaliyetlerinin alanını genişleten bilgi ve iletişim teknolojileri, özellikle farklı meknlerde kurulacak iletişim ve etkileşimlerinde, uzaktan yönlendirilebilecek bilgi paylaşım faaliyetlerinde önemli rolleri yerine getirmektedir. Eğitime katılan ğrenci ve eğitimciler için eğitimde yenilikçi bir deneyim alanı oluşturarak, öğrenme ve öğretme sürecini etkilemektedir (Hussain & Safdar, 2008).

Ertmer ve arkadaşları tarafından 2012 yılında yapılan çalışmada, yetersiz donanım, bağlantı ve altyapı sorunları, erişim kısıtlaması, eğitim sürecinin başarısını engellediği ortaya çıkmıştır. Eğitimcilerin teknoloji kullanımındaki sınırlı mesleki yetkinlikleri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sürecine dâhil edilmelerinin önünde ciddi engeller oluşurmaktadır. Birçok ğrencinin yeterli bilgisayar erişimi yoktur (Johnson vd., 2016). Söz konusu engellerin aşılması, toplumun çeşitli alt kültürlerinden ve farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilere yenilikleri benimsemeleri bakımından yardımların oluşturulması gerekmektedir. Öğrencilerin dijital teknolojileri kullanma düzeyleri, bu alandaki engellerin aşılma sürecinin yansımalarından oluşmaktadır. Birçok ülkede bu tip sorunlar yaşanmıştır. Örneğin, Yunanistan'da pandemi döneminde kamplarda bulunan ğrencilerin "Mülteci Eğitimine Kabul Tesisleri Merkezi'nden doğrudan okulların eğitim sistemlerine katılmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Genel olarak okullarda alt yapı eksikliklerinin olmasıyla kültürel, finansal, dil açısından sorunlar bu dönemde belirginleşmiştir (Samsari vd., 2024).

Covid-19 pandemisinin yarattığı tecrit döneminde, öğrenciler ve eğitimciler eğitimin her kademesinde tahsis edilen teknoloji kullanımındaki yetersizlikler nedeniyle, zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Ders içeriklerine, belgelere, videolara ulaşmada engellerle eğitimi aksatmıştır (Al-Ataby, 2020) . Eğitimciler ve öğrenciler, aniden ortaya çıkan

pandemide yeni teknolojin kullanımına hazır olmadıkları için, kaygı, memnuniyetsizlik ve eğitim iletişimindeki aksamaların yarattığı performans sorunları nedeniyle, eğitimden beklenen başarılarla ulaşmada sorunlar yaşamıştır.

MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM SİSTEMİNE ADAPTASYON SÜRECİNDE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI

İç savaşlar sonucu Suriye’den Türkiye’ye gelen, siyasi, dini ve coğrafi sebeplerden dolayı farklı zamanlarda ve kitlesel olarak İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlere gelen göçmenler, söz konusu illerin belirli semtlerine yerleşmişlerdir. Dolayısıyla ülkemiz, göç ile gelen bireylere topluma uyum sağlamaları için ve örgün eğitim çağında bulunan çocuklarına eğitim hizmetleri planlamıştır. Okul çağındaki mültecilere eğitim hizmetleri, kaynaşma ve etkileşim, sosyalleşme olması açısından, mülteci olmayan öğrencilerle bir arada bütünsel eğitim programları olarak sunulmuştur. Öğrencilerin kültürel uyumunda okulların anahtar bir rol oynadığı görülmektedir. Ancak Türkiye’ye kültürel, ekonomik ve sosyal farklılıkları ile göç eden mültecilerin, okul yönetimleri ve eğitimcilerin destekleriyle yerli öğrencilerle aynı müfredat içeriklerine tabii olmaları, eğitim engelleri ve uyum sorunları yaratmıştır. Bazı okullarda bu konuda görece başarı da sağlanmıştır.

Eskişehir ilinde Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları üzerine yapılan çalışmada ailelerin ve geldikleri coğrafyanın özellikleri gereği, öğrencilerin önemli bir kısmının eğitime katılımlarında uyumlu, aktif, girişken oldukları, dil sorunları yaşamadıkları tespit edilmiştir. Uyumlu olmalarına rağmen zaman zaman saldırgan davranışlar gösterdikleri de görülmüştür. (Cavkaytar, Bal, Artar, & Uluyol, 2021). Mültecilere sunulan eğitime katılım ve eğitim destekleri pandemi döneminde önemli ölçüde kesintiye uğramıştır.

Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitimleri ile ilgili 41 araştırma üzerinde gerçekleştirilen bir meta analiz sonuçları birçok konuda zorlukların yaşandığını ortaya koymaktadır. Mültecilerin adaptasyonu, okul deneyimleri, uygulanan eğitim politikaları ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi konularında toplanan nitel verilere göre, öğrencilerin ayrımcılık, aidiyet, uyum ve güven, kendini ifade etme, zorlayıcı yaşam koşulları sorunları nedeniyle eğitime katılım problemleriyle karşı karşıya geldikleri saptanmıştır. Topluma uyumsuzluktan kaynaklı ailelerin ve öğrencilerin depresyon hallerinin eğitim ortamına yansması nedeniyle, öğrencilerin duygu ve öfke kontrolü gerçekleştiremedikleri görülmüştür. Araştırma da danışmanların, öğretmenlerin, okul yönetiminin ve okul aile birliği gibi diğer paydaşların da bu konuları dikkate almaları gerektiği önerilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitim sürecini desteklemeleri, öğrencilerin ruh sağlığını dikkate almaları gerektiği için ek seminerlerin düzenlenmesi, ek kaynakların tahsis edilmesi, kültürlerarası etkinliklerin yapılması vb. konularda öneriler geliştirilmiştir (Özel, & Yılmaz 2021). Covid-19 döneminin koşulları eğitimi daha da zorlaştırmıştır. Yüz yüze eğitimin askıya alınmasıyla açık ve uzaktan eğitim platformlarında eğitim gören mülteci öğrenciler, ailelerinin kısıt olanakları içinde internet alt yapısına, bilgisayarlara ve diğer teknolojilere sahip olamadıklarından, eğitim ortamlarına katılım da yetersiz kalmışlardır.

Öğrenciler, yüz yüze eğitimde de yaşadıkları dil, iletişim sorunlarını Covid-19 döneminde daha fazla yaşamışlar ve yetersiz alt yapı ve teknolojilere sahip olamamaları nedeniyle bazı okullarda, okul yönetimi tarafından kendilerine tablet ve bilgisayar desteği sağlanmıştır (Nazlı, & Culha, 2023). Mültecilere ev sahipliği yapan ülke olarak Türkiye ile İngiltere’nin sağladığı olanakların ve sonuçlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada, Türkiye’de mülteci ailelerin çok azının gelir düzeyinin gereksinimlerini karşılayacak düzeyde veya yüksek olduğu saptanmıştır. İlköğrenimin birinci ve ikinci aşamasındaki mülteci öğrenciler, çevrim içi eğitim sürecinde bağlantıyı sağlayacak herhangi bir teknoloji üzerinden eğitim platformu olan EBA sistemine erişilebilirlik, etkileşimlilik ve eğitim iletişimindeki alt yapının güvenilirliği konularında eksiklikler yaşamışlardır. Bu olanakları gerekli olduğunda kullanamadıkları, öğrenmeyi sağlayacak pedagoji desteği yetersiz kalmıştır. Ayrıca göçün getirdiği öğrenmenin kültürel engeller vb. tespit edilen konular, mültecilerin sorunları arasındadır. Bu konularda yaşanan zorlukların zaman içinde giderileceğine olan inanç ve güven algısı, İngiltere’deki mültecilerin hemen hemen tamamına yakını iken, Türkiye’de ise %28 düzeyindedir (Weatherhead, 2023). Kuşkusuz bu sonuç, salt eğitim hizmetleri düzeyini değil, onların toplumla bütünleşme sorunlarını da yansıtmaktadır.

UNICEF’in 2018 yılında Suriyeli göçmen ve yerli ailelerle yaptığı araştırmaya göre, “5-17” yaş arasındaki çocuk sayısı karşılaştırıldığında; göçmen ailelerin çocuk sayısı yüksektir. Bu yaş grubunda ortalama ailelerin %58’inde “3 veya 5” çocuk, %30’un da ise “6 ve üzeri” çocuk sayısı olduğu görülmüştür. Aileler barınma, yiyecek, giyim vb. sorunları Covid-19 döneminde daha fazla yaşamışlardır ve yardımlar yetersiz kalmıştır (UNICEF, 2023:103). Bu veriler dikkate alındığında, hane içinde EBA sistemine rahat erişim için ailelerin teknoloji sayısının artırılması desteğine gereksinimleri olmuştur. Ancak bu gereksinimlerini karşılayamamışlardır.

Türkiye’de EBA aracılığıyla dil ve teknoloji engelinin aşılabacağı varsayılmış olsa da, Suriye’li mülteci öğrenciler ve onların eğitimcileri zorlu bir deneyim geçirmişlerdir. Öncelikle öğrenciler, televizyonlara, akıllı telefonlara, bilgisayarlara, tabletlere ve internet hizmetlerine erişimde sınırlı olanaklara sahiptirler. Çoğu ailelerin eşzamanlı olarak EBA’ya bağlanması gereken birden fazla çocukları vardır. İnternet hizmetine ulaşım, teknoloji yetersizliği gibi nedenlerden dolayı mülteci öğrenciler, dersleri aktif takip edememişlerdir. Türkçe öğretmenlerinin kendilerine

yardım ettiklerini kabul etseler de dil sorunu nedeniyle derslerin içeriğini anlamada da zorlanmışlardır. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu aracılığı ile tahsis edilen 18 dolar yardımın yetersizliği nedeniyle öğrenciler, buldukları geçici dükkân ve ev işleri, atık toplama gibi işlerde çalışarak, eğitime devam edememişlerdir (Ahmed, 2022). Eğitim-Sen tarafından 2020’de yapılan bir araştırmada Mülteci öğrencilerin sadece %26’sı haftada 1 kez EBA’ya erişebilmişlerdir. Ayrıca 3743 öğretmen ile yapılan görüşmelere göre, öğretmenlerin %71’i çevrim içi derslere katılmışlardır. Ancak alt yapıya sahip olmayan öğrenciler çevrim içi katılım göstermemişlerdir. İnternet ve diğer teknolojilere ailelerin sınırlı sahip olmaları nedeniyle mülteci öğrenciler eğitimlerini kısmen bırakmak durumunda kalmışlardır. Öğretmenlerin %93’ü pandemi sırasında öğrencilerin geriledikleri ve telafinin mümkün olmadığı görüşünde birleşmişlerdir (UNICEF, 2023: 10).

Pandemi dönemi, mülteci öğrenciler için eğitimde kendilerine tahsis edilen olanaklar, hizmetler bakımından oldukça sorunlu geçmiştir. Bu olanaksızlıklar içinde kuşkusuz ailelerin ve öğrencilerin eğitime attıkları değerler de değişmektedir. Öncelikle barınma olmak üzere yerleşim yerlerinde ekonomik, toplumsal, kültürel vb. sorunlarla da başa çıkabilme çabaları eğitime katılımı etkilemiştir.

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Covid-19 pandemi süreci Suriyeli mülteci öğrencilerin Türk Eğitim sistemine dâhil olmalarını etkilemiştir. Yüz yüze eğitim döneminde mülteci öğrencilerin dil farklılıklarından dolayı dersleri kavrayamamaları durumunda, eğitimciler farklı yaklaşımlarla eğitimin sürdürülmesini desteklemişlerdir. Ancak online eğitim sistemi, mülteci öğrencilerin yabancı oldukları bir sisteme dahil olmasının yarattığı problemlerin yanısıra teknolojiye adaptasyon sağlama süreci, eğitim iletişimde bir takım sorunlara neden olmuştur. Bu araştırma, mülteci öğrencilerin teknoloji kullanımı kabul durumlarını demografik değişkenler temelinde bulundukları sınıflara göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Ayrıca EBA eğitim platformu üzerinden öğrencilerin demografik değişkenlere bağlı olarak teknolojiyi kabul etmeleri, kullanabilmeleri (teknoloji okuryazarlığı) konularındaki durumları tespit edilerek pandemi döneminde Türk Eğitim Sistemine adaptasyon durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Covid-19 pandemi sürecinde Dünyadaki birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de salgının yayılmasını engellemek amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetleri online eğitim yoluyla (senkron-asenkron) sürdürülmeye devam edilmiştir. Bu noktada önceleri daha çok bireysel kullanım amaçlı olarak (sosyalleşme, bilgi alma, eğlenme vb.) kullanılan yeni medya platformları, bu süreçte eğitim amaçlı da kullanılmış ve online eğitim platformları olarak öğrencilere sunulmuştur. Dolayısıyla EBA eğitim platformunun ve yüz yüze eğitimde kullanılan destek teknolojilerin kullanım düzeyleri, düzensiz göçlerle Türkiye’ye farklı teknoloji sahipliği ve okuryazarlığı ile gelen Suriye’li öğrencilerin kullanım düzeylerinin araştırılması önemli görülmüştür. Öğrencilerin toplumla uyum ve bütünleşme sürecinde okulların bir köprü olması nedeniyle sürecin Covid-19 döneminde nasıl işlediğinin anlaşılması da önemli bir sosyal soruna ışık tutacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, cinsiyet, devam ettikleri sınıf düzeyi, kullanılan iletişim teknolojileri iken bağımlı değişkenleri, öğrencilerin EBA eğitim platformunu ve diğer online iletişim teknolojilerinin sağladığı iletişim ortamlarını kullanım durumlarıdır.

Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Öğrencilerin cinsiyet ve devam ettikleri sınıflarına göre eğitim sürecinde kullandıkları iletişim teknolojileri farklılık göstermektedir.

H₂: Öğrencilerin cinsiyet ve devam ettikleri sınıflarına göre gündelik hayatlarındaki iletişim teknolojilerini (bilgisayar, tablet, cep telefonu vb.) kullanma durumları farklılık göstermektedir.

H₃: Öğrencilerin cinsiyet ve devam ettikleri sınıflarına göre eğitim sürecinde kullandıkları iletişim teknolojileri karşısındaki duygu durumları farklılaşmaktadır.

H₄: Öğrencilerin cinsiyet ve devam ettikleri sınıflarına göre eğitim sürecinde geliştirilen teknoloji destekli yazılım, araç ve gereçleri kullanımları farklılık göstermektedir.

H₅: Öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojilerine göre eğitim sürecinde kullandıkları iletişim teknolojileri farklılık göstermektedir.

H₆: Öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojilerine göre gündelik hayatlarındaki iletişim teknolojilerini (bilgisayar, tablet, cep telefonu vb.) kullanma durumları farklılık göstermektedir.

H₇: Öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojilerine göre eğitim sürecinde kullandıkları iletişim teknolojileri karşısındaki duygu durumları farklılaşmaktadır.

H₈: Öğrencilerin kullandıkları iletişim teknolojilerine göre eğitim sürecinde geliştirilen teknoloji destekli yazılım, araç ve gereçleri kullanımları farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

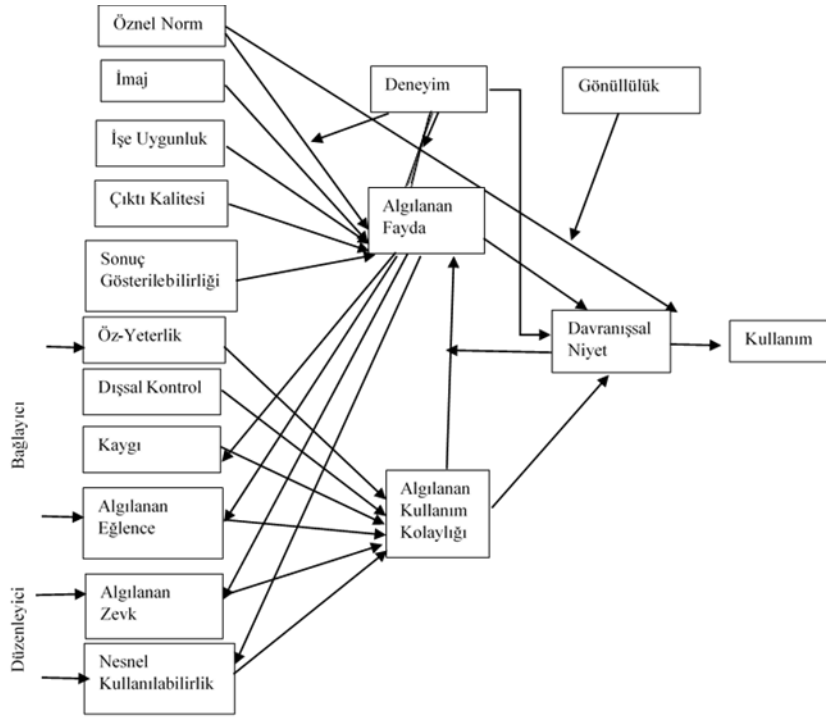
Çalışmanın evrenini İzmir’de yaşayan tüm mülteci öğrenciler oluştururken, örneklemi olasılıklı olmayan örneklem yönteminde kolayda örneklem yöntemiyle seçilen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışma, İzmir ilinde ikamet eden ve Buca Sezai Karakoç Anadolu İmam Hatip Lisesi/Ortaokulun’da eğitimlerine devam eden mülteci öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Okula devam eden toplam 350 öğrenci bulunmaktadır. Yerli öğrencilerin mülteci öğrencilerle uyum sürecinde yaşadıkları bazı sorunlar nedeniyle okuldan ayrılmalari sonucunda şu anda okulun tamamına yakını, mülteci öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem hacmi, Yazıcıoğlu ve Erdoğan(2014)’ın örneklem büyüklüğü tablosuna göre, 0.05 anlamlılık düzeyinde evren büyüklüğü yani Türkiye’deki okula kayıtlı mülteci öğrenci sayısı (10-14 yaş aralığı) yaklaşık 402 bin olarak tespit edilmiştir (multeciler.org.tr). Ancak çalışmada kullanılacak örneklem (11-14) yaş grubunun kaç kişi olduğuna ulaşılamamıştır. Bu nedenle söz konusu Buca Sezai Karakoç Anadolu İmam Hatip Lisesi/Ortaokulu öğrencileri amaca yönelik bir örneklem ile araştırmaya dâhil edilmiştir. Okulda bulunan ortalama 300 mülteci öğrenci ile görüşülmeye çalışılmıştır. Örneklem hacmi 300 olarak belirlenmiş olup ancak 146 öğrenci ile görüşülebilmektedir. Öğrencilere ulaşılamamış veya katılım göstermek istememişlerdir. Çünkü mülteci öğrencilerin okula gelmemesi, ailesi veya kendileriyle iletişim kurulamaması nedeniyle araştırmaya katılan 146 öğrenciden veri alınabilmektedir.

Söz konusu okulun çalışmada kapsama alınmasının nedeni, okuldaki öğrencilerin tamamının farklı sosyo-ekonomik ve farklı demografik yapıya sahip mülteci ailelerin çocuklarından oluşmasıdır. Lise/ortaokul dönemi öğrencilerin teknolojiyi aile yardımı olmaksızın kullanabilmeleri nedeniyle, örneklem grubunu eğitimin 2. basamağına devam eden 5. ve 8. sınıflarda eğitim gören kız ve erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Araştırmacılar tarafından teknoloji kabul sürecine yönelik olarak farklı bakış açıları, yöntemler ve modeller önerilmiştir. Bu modellerde temel amaç, teknoloji kullanımının etkilendiği iç ve dış faktörlerin tespit edilmesidir. Önerilen bu modellerden birisi olan Teknoloji Kabul Modeli bu alanda yapılan çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Literatürde, teknoloji kabul modeli ile ilgili yapılan çalışmaların her geçen yıl arttığı görülmektedir. Buna paralel bir şekilde teknoloji kabul modeli esas alınarak yapılan eğitim alanındaki çalışmaların da artış gösterdiği ve bu çalışmalarda e-öğrenme teknolojilerinin kabulüne odaklanıldığı dikkat çekmektedir (Arık, 2019).

Teknoloji Kabul Modelinde bireylerin yeni bir teknolojiyi kabul etmeleri veya etmemelerine sebep olan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Teknoloji Kabul Modelinde algılanan fayda (AF) ve algılanan kullanım kolaylığı (AKK) olmak üzere iki temel değişken bulunmaktadır. Bireylerin teknolojiyi kabul etme durumu bu temel iki değişken üzerinden açıklanmaktadır. Algılanan fayda, bireyin söz konusu teknolojiyi kullanarak bu alandaki performansını hangi seviyede artıracığına yönelik kullanıcıların değerlendirilmesidir. Algılanan kullanım kolaylığı ise bireyin söz konusu teknolojinin kullanımının kolaylığına yönelik algısıdır (Davis, 1986). Teknoloji Kabul Modelinde, davranışsal niyet üzerinde en önemli etkiye sahip olan değişkenin algılanan fayda olduğu belirtilmektedir. Buna göre, bireylerin tecrübe ettikleri yeni teknolojiye yönelik algıladıkları fayda ile o teknolojiyi kullanıma yönelik davranışsal niyetleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır (Venkatesh ve Bala, 2008).

Şekil 1: Teknoloji Kabul Modeli 3

Kaynak: Venkatesh ve Bala, 2008.

Veri toplamak amacıyla demografik sorular ve Teknoloji Kabul Modeli Ölçeğini içeren Viswanath Venkatesh ve Hillol Bala tarafından 2008 yılında yayınlanan, “Technology Acceptance Model 3 and a Research Agenda on Interventions”, çalışmasında yer alan anket soruları kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmacıdan gerekli anket sorularının kullanım izni alınmıştır. Online ortamda öğrencilerin cevaplaması için sunulan anket aracılığı ile veriler (1/3/2021-1/4/2021) toplanmıştır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilme Yöntemi

Araştırmada uygulanan online anket sonrası elde edilen veriler, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan bir istatistik programı olan SPSS 25 programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında öncelikle veriler, normallik varsayımına uyup uymadığı analizinden geçirilecek ve parametrik mi yoksa parametrik olmayan testler mi kullanılacak sorusuna cevap aranmıştır. Ardından verilerin yapısına göre ilgili analiz teknikleri uygulanmıştır. Söz konusu analizlerde değişkenlere ilişkin frekans dağılışı, değişkenler arasındaki ilişkiler ve hangi değişkenlerin araştırmayı ne yönde etkilediği konusunda bir takım sonuçların da elde edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda mülteci öğrencilerin EBA sistemini kullanırken teknoloji kabul seviyelerinin demografik özellikler temelinde anlamlı farklılık gösterip göstermediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Temel analizlere geçmeden önce iletişim teknolojileri kullanımı alt boyutlarının betimsel değerleri; bunlara ek olarak geçerlik ve güvenirlik analizleri incelenmiştir. Tüm alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 aralığında olduğu görülmüş; normallikten sapma olmadığı belirlenmiştir. Güvenirlik incelemesi için alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayıları incelenmiştir. Cronbach alfa değerlerinin 0.77-0.95 aralığında olduğu bulunmuş ve alt boyutların güvenilir olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Geçerlik incelemesinde ise yapı geçerliği incelenmiş; doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sekiz alt boyut ile oluşturulan doğrulayıcı faktör analizi modelinde yeterli faktör yükü değerleri ve uyum indeksi değerleri elde edilmiştir; $\chi^2(349) = 658$, $norm \chi^2 = 1.89$, $CFI = 0.914$, $TLI = 0.900$, $SRMR = 0.048$, $RMSEA = 0.078$. Tüm maddelere ilişkin standart faktör yüklerinin 0.59-0.95 aralığında olduğu belirlenmiştir. Kullanılan ölçeğin geçerliliği doğrulanmıştır.

Tablo 1: Boyutlara İlişkin Betimsel Değerler ve Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları

	Alt Boyut	Min. Maks.	$\bar{x}$	SS	Çarpıklık	Basıklık	α
1	Fayda	4.00-12.00	11.47	4.65	-0.07	-1.09	0.95
2	Kolaylık	4.00-20.00	11.45	3.99	-0.17	-0.95	0.85
3	Yeterlilik	4.00-20.00	11.37	3.77	-0.26	-0.70	0.77
4	Kaygı	4.00-20.00	10.56	4.22	0.15	-0.80	0.92
5	Keyif	3.00-15.00	8.92	3.61	-0.03	-1.10	0.93
6	Çevre	4.00-20.00	11.16	3.94	-0.14	-0.85	0.86
7	İlgi	3.00-15.00	9.33	3.57	-0.33	-1.12	0.93
8	Plan	3.00-15.00	8.86	3.36	-0.29	-1.05	0.88

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Araştırmaya katılan örneklemin demografik yapısının belirlenmesi için demografik özelliklerin frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcıları oluşturan 146 öğrencinin %76.7'si ($n=112$) kız, %23.3'ü ($n=34$) erkektir. Öğrencilerin %29.5'i ($n=43$) 5. sınıf, %14.4'ü ($n=21$) 6. sınıf, %26.0'ı ($n=38$) 7. sınıf ve %30.1'i ($n=44$) 8. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %11.0'ı ($n=16$) 1-3 yıldır, %49.3'ü ($n=72$) 4-6 yıldır, %39.7'si ($n=58$) 7 yıl veya daha fazla süredir aileleriyle birlikte Türkiye'de yaşamaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu cep telefonu kullandığını (%86.3; $n=126$); %4.1'i ($n=6$) bilgisayar, %0.7'si ($n=1$) tablet ve %8.9'u ($n=13$) diğer teknolojik araçları kullandığını belirtmiştir.

Tablo 2: Araştırma Örnekleminin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Değerleri

	Frekans (f)	Geçerli Yüzdelik (%)
Cinsiyet		
Kız	112	76.7
Erkek	34	23.3
Sınıf		
5. Sınıf	43	29.5
6. Sınıf	21	14.4
7. Sınıf	38	26.0
8. Sınıf	44	30.1
Türkiye'de Yaşam Süresi		
1-3 yıl	16	11.0
4-6 yıl	72	49.3
7 yıl ve üzeri	58	39.7
Kullanılan İletişim Teknolojileri		
Cep telefonu	126	86.3
Bilgisayar	6	4.1
Tablet	1	0.7
Diğer	13	8.9

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Cinsiyete ve Sınıfa Göre Mülteci Öğrencilerin İletişim Teknolojileri ve İletişim Ortamlarını Kullanım Pratiklerinin Değerlendirilmesi

İletişim teknolojilerine ilişkin sekiz alt boyut üzerinden (fayda, kolaylık, yeterlilik, kaygı, keyif, çevre, ilgi, plan) cinsiyete (2 grup: kız ve erkek) ve sınıf düzeyine (4 grup: 5. sınıf, 6. sınıf, 7. sınıf, 8. sınıf) göre farklılaşmalar incelenmiştir. Alt boyut toplam puanları normallik varsayımını karşılamış; ancak gruplar arasında kişi sayısı dağılımı dengeli olmadığı için parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Cinsiyete göre farklılaşmaların incelenmesinde Mann-Whitney U testi; sınıf düzeyine göre farklılaşmaların incelenmesinde ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Cinsiyete ve sınıf düzeyine göre iletişim teknolojileri kullanımı alt boyutları puanları üzerinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Türkiye'de Yaşam Süresine Göre Mülteci Öğrencilerin İletişim Teknolojileri ve İletişim Ortamlarını Kullanım Pratiklerinin Değerlendirilmesi

İletişim teknolojilerine ilişkin sekiz alt boyut (fayda, kolaylık, yeterlilik, kaygı, keyif, çevre, ilgi, plan) aile ile birlikte Türkiye'deki yaşam süresi (3 grup: 1-3 yıl, 4-6 yıl, 7 yıl ve üstü) temelinde farklılaşmalar incelenmiştir. Alt boyut toplam puanları normallik varsayımını karşılamış; ancak gruplar arasında kişi sayısı dağılımı dengeli olmadığı için parametrik olmayan Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Analiz bulgularına göre; Türkiye'deki yaşam süresine göre yeterlilik ($\chi^2(2)=10.802$, $p=0.005$), keyif ($\chi^2(2)=6.461$, $p=0.040$) ve plan ($\chi^2(2)=7.341$, $p=0.025$) puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir (Tablo 3). Farklılaşmaların hangi ikili gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Yeterlilik puanları, "1-3" yıl ile "7 yıl ve üzeri" yaşam süresi arasında ($U=262.000$, $Z=-2.672$, $p=0.008$); buna ek olarak "4-6" yıl ile "7 yıl ve üzeri" yaşam süresi arasında ($U=1527.000$, $Z=-2.644$, $p=0.008$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Keyif puanları ve plan puanları ise "4-6" yıl ile "7 yıl ve üzeri" arasında (sırasıyla $U=1548.500$, $Z=-2.548$, $p=0.011$; $U=1521.500$, $Z=-2.675$, $p=0.007$) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermektedir.

İletişim teknolojilerinin kullanımlarına ilişkin diğer beş alt boyutun (fayda, kolaylık, kaygı, çevre, ilgi) toplam puanları, Türkiye'de geçirilen yaşam süresine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

Tablo 3: İletişim Teknolojileri Kullanımı Puanlarının Türkiye’de Yaşam Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

	Bölüm	n	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd)	p	Anlamlı Fark
Fayda	1-3 yıl	16	53.63	10.802 (2)	0.005	1-3, 2-3
	4-6 yıl	72	67.32			
	7 yıl ve üstü	58	86.66			
Kolaylık	1-3 yıl	16	72.16	6.461 (2)	0.040	2-3
	4-6 yıl	72	65.28			
	7 yıl ve üstü	58	84.07			
Yeterlilik	1-3 yıl	16	79.91	7.341 (2)	0.025	2-3
	4-6 yıl	72	64.03			
	7 yıl ve üstü	58	83.48			

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

SONUÇ

Mülteci öğrencilerin iletişim teknolojileri ve iletişim ortamlarını kullanma pratiklerinin değerlendirilmesi mültecilerin toplumla uyum ve bütünleşme sürecine ışık tutan önemli bir parametredir. Günümüzde hızla gelişerek yaygın kullanıma sahip, bilgi ve iletişim teknolojilerinin olanakları eğitim alanında da yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu nedenle, mülteci öğrencilerin yeni teknolojiler aracılığıyla EBA üzerinden erişim sağladıkları sanal sınıflar, müfredat içerikleri, destekleyici diğer online eğitim materyallerinin, çevrim içi etkinliklere katılımlarının, eğitimciler, okul yönetimiyle ve toplumla nasıl etkileşim kurduklarının bilinmesi, aynı zamanda onların toplumsal bütünleşmelerinin önemli göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Mülteci öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre bilgi teknolojilerini kullanım durumları değişmemektedir. Eğitim sistemleri ve okul çevresi üzerinden bilgi ve iletişim teknolojilerinden bekledikleri fayda, duygu ve doyum düzeyi de değişmemektedir. Bu sonuçlar UNICEF’in yaptığı Suriyeli Okul Dışında Kalmış Çocuklarla İlgili Analiz raporu’nda (2003:93-103) belirtildiği gibi mülteci öğrencilerin öncelikli olarak sağlık, beslenme, dil ve akran gruplarıyla iletişim sorunları devam etmektedir. Çünkü hem kendi bölgelerinden gelen arkadaşları yoktur hem de yerli öğrencilerle iletişim kurmamaktadırlar. Hiç arkadaşı olmayan mülteci öğrencilerin kendi aralarında da Türkçe, Kürtçe, Arapça ve nadiren İngilizce konuşabilen öğrenciler olduğu için dil engeli iletişimsizlikte öne çıkan bir neden olmaktadır. Mülteci kız ve erkek öğrenciler için eğitim bir araç olamamaktadır. Öğrenciler yaş bakımından aile içinde daha çok zaman geçirmekte ailenin konuşma diline bağlı kalmaktadırlar. Covid-19’un da etkisi ile büyük oranda yerli akran gruplarından izolasyon içine düşmüşlerdir. Dolayısıyla bu öğrenciler açısından yerleşik bir düzene geçiş ve toplumla bütünleşmede eğitim, köprü işlevini yerine getirememektedir. Araştırmanın yapıldığı Covid-19 döneminde güvenlik endişeleri ve ailelerinin okul disiplinini sağlayamamalarından dolayı Eğitim dili olan Türkçe’yi öğrenememişlerdir. Bu durum eğitimcilerin kendilerine EBA üzerinden sundukları müfredat içeriklerini kavramalarını engellemiştir. UNICEF’in araştırmasında Suriyeli Mülteci öğrencilerin arkadaşsızlık, sosyal izolasyon, kendilerine yönelik yerel halkın olumsuz tutumları nedeniyle güvensizlik içinde oldukları ve akran zorbalığı ile karşı karşıya geldikleri ortaya konulmuştur.

Mülteci aileler, maddi sıkıntı içindedirler. Çoğu düzensiz işlerde çalışmaktadırlar. Erkek öğrencilerde daha yoğun olmak üzere çocuk işçiliği yaygındır. Bu durum onları eğitim yaşamından uzaklaştırmaktadır. Covid-19 döneminin de etkisiyle evde kapalı kalıp çalışmadıkları için, gelir düzeyleri düşmüş olma ihtimali yüksektir. Dolayısıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini satın alma gücüne sahip değildirler. Ayrıca aynı ailede okul çağında olan çocuk sayısının birden çok olması ve eş zamanlı EBA eğitim ortamına erişim sağlanması gerektiği için, ailelerin gelir düzeyi, bu araçlara sahip olmaları için yeterli değildir. Bu durum teknoloji kabulünün önünde en büyük engellerden biridir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun sahip olduğu ve kullandığı, cep telefonları EBA hizmetlerine erişimde yeterli değildir. Bilgisayarı olan öğrenci sayısı oldukça azdır.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan biri de Türkiye’de kalma yılı arttıkça bu teknolojilere ulaşamamış olmalarıdır. Bu durum Suriyeli mülteci ailelerin henüz yerleşik düzene geçemediklerinin de göstergesidir. Çünkü Türkiye’de yaşama yılı arttıkça bilgi teknolojilerine sayı bakımından sahip olma durumları arasında da anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Dolayısıyla bu teknolojilere sahip olmayan öğrencilere okullardan teknoloji yardımı yapılsa da eğitimleri yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda teknoloji kabulü, sahipliği ve okuryazarlığı gelişmemiştir. Diğer yandan UNICEF’in raporuna göre ailelerin gelir düzeyi düşüktür. Barınma gereksinimlerini giderdikleri yerleşim ortamlarında yeterince internet hizmetleri alamamış olması muhtemeldir. Bu durum teknolojiye ilişkin duygu durumlarının da gelişmemesinin nedeni olabilir.

Çalışmada mülteci öğrencilerin büyük çoğunluğunun cep telefonu olmak üzere bilgisayar, tablet ve diğer teknolojik araçları kullandığı görülmektedir. Cinsiyete ve sınıf düzeyine göre iletişim teknolojileri kullanımı alt boyutları puanları üzerinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. İletişim teknolojileri ve iletişim ortamlarını kullanımları cinsiyete göre farklılaşma göstermemektedir. Kız ve erkek öğrencilerin aynı becerilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Eğitim gördükleri sınıf dereceleri açısından da iletişim teknolojileri kullanımı alt boyutları puanları üzerinde anlamlı bir ilişki yoktur. Çünkü dijital teknolojilerin kullanım yaşı düştüğünden öğrenciler arasında da bu

farklılığın olmadığı görülmüştür. İletişim teknolojileri kullanımı alt boyutlarının (fayda, kolaylık, kaygı, çevre, ilgi) toplam puanları, öğrencilerin Türkiye’de yaşam süresine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin Türkiye’de kaç yıl yaşadıkları onların EBA eğitim sistemindeki iletişim teknolojilerini kullanım durumlarını etkilememektedir. Öğrencilerin yeterlilik, keyif ve plan puan toplamaları ile Türkiye’de kaç yıl yaşadıkları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Türkiye’de “ 4-6” ve “ 7-9” yıl yaşamaları öğrencilerin iletişim teknoloji kullanımını etkilediğinden eğitimlerini de etkilemektedir.

Araştırmaya göre mülteci öğrencilerin teknolojiye erişimlerinin artırılması, onların dil ve iletişim becerilerini geliştirilmesi ve online eğitim deneyimlerinin artırılması gerekmektedir. Bu nedenle, mülteci öğrencilerin iletişim teknolojilerini ve iletişim ortamlarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için gereken desteği sağlamak önemlidir. Mülteci öğrencilerin iletişim teknolojilerini kullanımı, eğitim süreçlerine önemli ölçüde etki etmektedir. Bu durum, öğrencilerin dijital becerilerini geliştirmelerine ve eğitim materyallerine daha kolay erişim sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, iletişim teknolojileri sayesinde mülteci öğrenciler, eğitim materyalleriyle etkileşime geçebilme ve online eğitim platformlarını kullanabilme imkanına sahip olmaktadır. Böylece eğitim sürecinde herkesin eşit fırsatlara sahip olduğu bir ortam sağlanarak, mülteci öğrencilerin başarı oranlarının artması hedeflenmektedir. Eğitim kurumları bu teknolojileri kullanarak öğrencilere daha fazla destek sunmakta ve onların yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmaktadır. Bu sayede, mülteci öğrencilerin gelecekteki kariyerlerine yönelik daha iyi bir hazırlık yapmaları amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adamczyk, M., Karpiuk, M., & Soler, U. (2023). “The Use of New Technologies in Education Opportunities, Risks And Challenges in The Times of Intensive Intercultural Change”. *Edukacja Miğdzykulturowa*, 23(4): 175-185.
- Ahmed, F. (2022). “Syrian Refugee Children in Turkey and Coronavirus Disease 2019: A Close-Up View”. *Journal of Global Health*, 12.
- Al-Ataby, Ali. "Technology-Enhanced Learning and Teaching in COVID-19 Era: Challenges and Recommendations." *International Journal for Innovation Education and Research* 8, No. 10 (2020): 317-331.
- Arık, G. (2019). “Asayiş Hizmetlerine Yönelik Bir Teknoloji Kabul Modeli Önerisi ve Duruma Dayalı Eğitimlerin Teknoloji Kabulüne Etkisi”. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Cavkaytar, A., Bal, A., Artar, T. M., & Uluyol, M. (2021). “Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Eğitim Yaşantılarının İncelenmesi”. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1): 195-219.
- Cerna, L. (2019). *Refugee Education: Integration Models and Practices in OECD Countries*.
- Chhabra, A. (2014). “Information and Communication Technology (ICT): A Paradigm Shift in Teacher Education”. *Scholarly Research Journal for Humanity Science & English Language*, 1(3): 308-317.
- Davis, F. D. (1986). “A Technology Acceptance Model for Empirically Testing New End-User Information Systems: Theory And Result”. Doctoral dissertation. Massachusetts: Sloan School of Management.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). “Technology Acceptance Model”. *J Manag Sci*, 35(8), 982-1003.
- Eğitim Bilişim Ağı(EBA) Tanıtım Kılavuzu, <http://www.eba.gov.tr>.
- Hussain, İ., & Safdar, M. (2008). “Note For Editor: Role of Information Technologies in Teaching Learning Process: Perception of The Faculty”. *Turkish online journal of distance Education*, 9(2): 46-56.
- Johnson, A. M., Jacovina, M. E., Russell, D. G., & Soto, C. M. (2016). “Challenges and Solutions When Using Technologies in The Classroom”. In *Adaptive educational technologies for literacy instruction*. Routledge.
- Nazlı, K., & Culha, A. (2023). “Refugee Students in Open and Distance Learning During The Covid-19 Pandemic Through The Eyes of Turkish Teachers”. *Turkish Online Journal Of Distance Education*, 24(3): 209-223.
- Özel, D., & Yılmaz, H. A. (2021). “Educational Journey of Refugee Students: Suggestions For Practitioners”. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(2): 405-437.
- Ranjan, S., Kumar, A., & Joshi, S. D. (2022). “Role of ICT in 21st Centurys Educator Schooling”, *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology (IJRASET)* ISSN: 2321-9653; IC Value: 45.98; SJ Impact Factor: 7.538 Volume 10 Issue IX Sep 2022.
- Samsari, E., Palaiologou, N., & Nikolaou, G. (2024). “The Impact of the COVID-19 Pandemic in the Inclusion of Refugee Students in Greek Schools: Pre-Service Teachers’ Views about Distance Learning”. *Societies*, 14(5): 60.

- Tumen, S., Vlassopoulos, M., & Wahba, J. (2023). "Training Teachers for Diversity Awareness: Impact on School Outcomes of Refugee Children". *Journal of Human Resources*.
- Unicef (2023) (1). "Documentation of Education Response in Türkiye During The COVID-19 Pandemic and Its Effect on Children's Access To And Retention in Education, <https://www.unicef.org>.
- Unicef (2023)(2). "Suriyeli ODKÇ'ler ile İlgili Analiz Raporu (1. Faz) IV. Okul Dışı Kalmış Çocuklar ile ilgili Türkiye Raporu.
- Vachkova, S. N., Petryaeva, E. Y., Tsyrenova, M. G., Shukshina, L. V., Krashennnikova, N. A., & Leontev, M. G. (2022). "Competitive Higher Education Teacher for The Digital World". *Contemporary Educational Technology*, 14(4):ep391.
- Venkatesh, V. & Bala, H. (2008). "Technology Acceptance Model 3 and A Research Agenda on Interventions". *Journal of Information Technology*, 39:273-315.
- Weatherhead, A. (2023). "How Refugees Accessed and Used Technology for Non-Formal Education During the COVID-19 Pandemic: A Comparative Study of the United Kingdom and Türkiye". *Antistasis*, 13(2):115-123.